

Київський університет імені Бориса Грінченка

Кафедра філософії

«Затверджую»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

_____ О.Б. Жильцов

«___» _____ 2015 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ

напрями підготовки:

- 8.02030301 «Українська мова і література»,
- 8.02030302 «Мова і література (англійська)»,
- 8.02030302 «Мова і література (французька)»,
- 8.02030302 «Мова і література (італійська)»,
- 8.02030302 «Мова і література (іспанська)»,
- 8.02030302 «Мова і література (німецька)»,
- 8.02030305 «Літературна творчість»

Гуманітарний Інститут

2015 – 2016 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія освіти» для студентів галузі знань 0203 Гуманітарні науки, спеціальностей: 8.02030301 «Українська мова і література», 8.02030302 «Мова і література (англійська)», 8.02030302 «Мова і література (французька)», 8.02030302 «Мова і література (італійська)», 8.02030302 «Мова і література (іспанська)», 8.02030302 «Мова і література (німецька)», 8.02030305 «Літературна творчість»

Розробник:

Огнев'юк Віктор Олександрович, доктор філософських наук, професор, дійсний член НАПН України, ректор Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри філософії Інституту суспільства, протокол № від « » 2015 р.

Завідувач кафедри _____ О. С. Александрова

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3 кредити	Галузь знань: 0203 Гуманітарні науки 8.02030301 Українська мова і література, 8.02030302 Мова і література (англійська), 8.02030305 Літературна творчість»	Нормативна дисципліна циклу професійної та практичної підготовки
Модулів – 1		
Змістових модулів – 2		Рік підготовки 1
		Освітньо-кваліфікаційний рівень: «магістр»
Загальний кількість годин: 90 годин		Загальна кількість ауд. годин: 16 годин
		Лекції 8 год.
Семінарські заняття 8 год.		
Модульний контроль 4 год.		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4		Самостійна робота 40 год.
		Семестровий контроль 30 год.
		Вид контролю Екзамен

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%): 33 % і 67 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – узагальнення знань магістрів у сфері освіти на теоретико-методологічному рівні, а також їх залучення до філософського осягнення ідеї освіти як соціокультурного феномену та вироблення їх власної світоглядної концепції освіти.

Завдання:

- ознайомлення студентів з особливостями предметної ідентифікації філософії освіти та актуальними проблемами, що досліджуються нею;
- сприяння розвитку критичного, креативного та рефлексивного мислення студентів;
- формування методологічної компетентності спеціалістів і магістрів;
- розвиток їхньої дослідницької культури.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- особливості предметної ідентифікації філософії освіти;
- методологічні функції філософії освіти;
- сутність освіти, як соціокультурного феномену;
- внесок провідних філософів у розвиток ідеї освіти;
- цілі, цінності, ідеали та результати освіти;
- еволюцію ідеї освіти;
- вплив освіти на розвиток особистості і суспільства;
- основні парадигми розвитку освіти;
- закономірності розвитку освіти;
- результати освіти та критерії їх оцінки;
- володіти цілісним обсягом знань з філософії освіти;
- загальні тенденції розвитку освіти.

вміти:

- аналізувати праці філософів і педагогів, виявляти їх креативну сутність та соціально значущі ідеї;
- порівнювати філософські концепції представників різних філософських шкіл;
- обґрунтовувати власну позицію;
- виявляти та аналізувати тенденції розвитку освіти;
- здійснювати методологічно коректне обґрунтування тенденцій розвитку освіти;
- використовувати різні джерела та дослідження інших галузей знань для обґрунтування відповідей;
- оформлювати власні дослідження відповідно до вимог, визначених програмою навчального курсу.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Філософське осягнення ідеї освіти

Тема 1. Філософія освіти у структурі наукового знання. Ідея освіти та її феномен

Поняття філософії освіти, її предмет і завдання. Дуалізм філософії освіти. Філософія освіти як галузь пізнання: об'єкт, предмет дослідження, методологічні функції. Особливості філософського осягнення освіти.

Ідея освіти та її витоки. Поняття «освіта» та його дискурс. Феномен освіти. Формальна, неформальна та інформальна освіта. Людинотворча місія освіти. Ідея «другого

народження». Закон відтворення суспільства. Філософська концепція самопізнання.
Освіта і культура.

Тема 2. Цілі, цінності, ідеали та результати освіти

Філософське розуміння категорій «ціль» і «цінність». Цілі в освіті. Осягнення освіти як цінності. Філософське осягнення цінностей консерватизму та лібералізму в освітніх концепціях. Національні й загальнолюдські цінності та їх роль у сучасній освіті. Вплив цілей і цінностей на зміст і методи освіти.

Ідеал освіченості. Освіченість як іншість. Освіта і особистість. «Homo educatus» – новий тип людини.

Єдність мети і результатів освіти. Загальна мета і її результати. Проміжна мета і результати освіти. Поняття якості освіти.

Змістовий модуль 2. Розвиток ідеї освіти

Тема 3. Еволюційний поступ освіти

Поняття освітнього простору. Формування освітнього простору. Освітні інституції. Зародження і трансформація ідеї університету. Моделі університетів. Університет у сучасному світі.

Закономірності розвитку освіти. Освіта і держава. Розвиток освіти як системи. Регіональна і національна системи освіти. Сфера освіти. Національний і глобальний освітній простір.

Тема 4. Освіта в стратегії сталого людського розвитку

Поняття сталого людського розвитку. Наука і освіта – визначальні чинники суспільного розвитку. Освіта в структурі індексу людського розвитку. Теорія «людського капіталу».

Суспільство знань. Сукупний інтелект нації та її конкурентоспроможність. Концепція освіти впродовж життя.

Кризи в освіті та криза освіти. Масова освіта: потреби особистості та суспільства. Освіта майбутнього.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	Усього го	л.	с.	м. к.	с. р.
Змістовий модуль 1. Філософське осягнення ідеї освіти					
Філософія освіти у структурі наукового знання. Ідея освіти та її феномен	14	2	2		10
Цілі, цінності, ідеали та результати освіти	14	2	2		10
Разом за змістовим модулем 1	30	4	4	2	20
Змістовий модуль 2. Розвиток ідеї освіти					
Еволюційний поступ освіти	14	2	2		10
Освіта в стратегії сталого людського розвитку	14	2	2		10
Разом за змістовим модулем 2	30	4	4	2	20
Семестровий контроль	30				
Усього годин	90	8	8	4	40

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назви теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Філософське осягнення ідеї освіти		
1	Екзистенціально-антропологічні концепції освіти	2
2	Ціннісна феноменологія освіти	2
Змістовий модуль 2. Розвиток ідеї освіти		
3	Глобальні і локальні зміни освітніх систем у добу інформаційного суспільства	2
4	Місія сучасної шкільної та університетської освіти	2
	Разом	8

6. Теми лабораторних занять – не передбачено навчальним планом

7. Теми практичних занять – не передбачено навчальним планом

8. Самостійна робота

№ з/п	Назви теми	К-ть годин	Бали
Змістовий модуль 1. Філософське осягнення ідеї освіти		20	10
1	Діалектичний, соціокультурний та інституційний підходи у дослідженні освіти	10	5
2	Теорія систем як методологія освітніх досліджень	10	5
Змістовий модуль 2. Розвиток ідеї освіти		20	40
5	Осмислення ідеї освіти античною філософією: Платон та Аристотель	5	5
6	Розуміння цінностей та ідеалів освіти І. Кантом	5	5
7	Індивідуальне завдання	10	30
	Разом	40	50

9. Індивідуальне завдання

Важливою формою самостійної роботи студентів є виконання індивідуального навчально-дослідного завдання у вигляді реферативного дослідження на обрану тему.

Критерії оцінювання

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	6 балів
2.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання	12 балів
4.	Дотримання правил реферуванням наукових публікацій.	2 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	8 балів
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел)	2 бали
Разом		30 балів

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

1. Освіта як атрибут людського буття та феномен культури.
2. Освіта як пізнавальний процес та процес самореалізації індивіда.
3. Освіта як об'єкт міждисциплінарних досліджень. Взаємозв'язок і межовий характер наук про освіту.
4. Філософсько-педагогічні погляди в добу Античності.
5. Філософсько-педагогічні погляди мислителів Середньовіччя.
6. Зміна освітньої парадигми в епоху Відродження.
7. Філософія освіти як практична філософія, світогляд, методологія та соціокультурний синтез.
8. Вплив ідеології Просвітництва на освіту.
9. Проблеми освіти у філософії Нового часу.
10. Німецька класична філософія про людину та виховання.
11. Становлення некласичної західноєвропейської філософії освіти і виховання (позитивізм, марксизм, філософія життя).
12. Неопрагматизм як сучасна філософія американської освіти
13. Порівняння підходів Л. Кольберга та Ж.Піаже до визначення рівнів розвитку людини.
14. Філософія освіти американського прагматизму (Дж. Дьюї, Дж. Брунер).
15. Філософсько-освітні концепції біхевіоризму та необіхевіоризму (соціальний біхевіоризм Дж. Г.Міда).
16. Філософсько-виховний потенціал вчення Г.С.Сковороди.
17. Теоретичне осмислення феномену освіти у працях І.Франка, С. Русової, Я.Чепіги.
18. Освіта і просвіта у працях Бориса Грінченка.
19. Неопрагматизм як філософія сучасної американської освіти.
20. Освіта в добу інформаційної революції.
21. Освіта в контексті процесів глобалізації.

22. Інформатизація і комунікація як умови становлення нової освітньої парадигми.
23. Ідея університету. Докласичний, класичний та сучасний університет.
24. Управління освітою як філософська проблема.
25. Європейська вища освіта в процесі реформування. Болонський процес і українська система вищої освіти: проблеми модернізації.
26. Релігійно-філософські концепції освіти.
27. Дистанційна освіта як сутнісна складова інноваційної діяльності сучасного університету.
28. Традиція і інновація у сучасній освіті.
29. Проблема особистості і особистісного знання в соціальній філософії і філософії освіти.
30. Інтернаціоналізація та її значення для розвитку вищої освіти.
31. Студентоцентризм – важливий пріоритет діяльності університетів.
32. Забезпечення якості вищої освіти як центральне завдання освітніх реформ.
33. Автономії та академічні свободи та їх значення в житті університету.
34. Єдність освіти і науки як принцип діяльності університету.
35. Лідерство в концепції управління навчальними закладами.
36. Основні тенденції розвитку сучасної шкільної освіти.

10. Навчально-методична карта дисципліни

Разом: 90 год., лекції – 8 год., семінарські заняття – 8 год., самостійна робота – 40 год., модульний контроль – 4 год., семестровий контроль – 30 год.

Модуль	Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2	
Назва модуля	Філософське осягнення ідеї освіти		Розвиток ідеї освіти	
Бали	79 балів		79 + 30 (ІНДЗ)	
Теми	1	2	3	4
Теми лекцій	Філософія освіти у структурі наукового знання. Ідея освіти та її феномен	Цілі, цінності ідеали та результати освіти	Еволюційний поступ освіти	Освіта в стратегії сталого людського розвитку
Відвідування лекцій	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал
Теми семінарських занять (СЗ)	Екзистенціально-антропологічні концепції освіти	Ціннісна феноменологія освіти	Глобальні і локальні зміни освітніх систем у добу інформаційного суспільства	Місія сучасної шкільної та університетської освіти
Відвідування СЗ/робота на СЗ/виконання ДЗ	1+10 + 10 = 21 балів	1+10 + 10 = 21 балів	1+10 + 10 = 21 балів	1+10 + 10 = 21 балів
Самостійна робота	СР № 1 5 балів	СР № 2 5 балів	СР № 3 5 балів	СР № 4 5 балів
ІНДЗ			30 балів	
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 25 балів		Модульна контрольна робота 2 25 балів	
Підсумковий контроль	Іспит 40 балів			

11. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- 1) За джерелом інформації:
  - *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint-презентація), лабораторні роботи, пояснення, розповідь, бесіда.
  - *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
  - *Практичні*: вправи.
- 2) За логікою передачі і сприймання навчальних матеріалів: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.
- 3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.
- 4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: групові методи, навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

12. Методи контролю

Навчальні досягнення студентів з дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок, розширення кількості підсумкових балів до 100.

Оцінка за кожний змістовий модуль включає бали за поточну роботу студента на практичних заняттях, за виконання індивідуальних завдань, за модульну контрольну роботу. Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в електронному вигляді або з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- *Методи усного контролю*: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- *Методи письмового контролю*: модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, реферат.
- *Комп'ютерного контролю*: тестові програми.
- *Методи самоконтролю*: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- систематичність відвідування занять;
- своєчасність виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності;
- виконання тестових завдань.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти дисципліни (п. 10), де зазначено види контролю і кількість балів за видами. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано нижче у таблицях.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота				Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		40	100
T1	T2	T3	T4		
15	15	15	15		

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ з/п	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
			Кільк. одиниць	Макс. кількість	Кільк. одиниць	Макс. кількість
1	Відвідування лекцій	1	2	2	2	2
2	Відвідування практичних занять	1	2	2	2	2
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10
4	Робота на практичних (семінарських) заняттях	10	2	20	2	20
5	Індивідуальне завдання	30	-	-	1	30
6	Опрацювання фахових видань	10	-	-	-	-
7	Написання реферату	15	-	-	-	-
8	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25
9	Виконання тестового контролю	10	1	10	1	10
10	Лабораторне заняття (допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-
11	Творча робота (в т.ч. есе)	20	1	10	1	10
	Макс. кількість балів за видами поточного контролю (МВ)	-	-	79	-	109

Методика розрахунків модульної і семестрової оцінок студента

№ з/п	Оцінка студента	Ма кс. оці нка	Модуль 1	Модуль 2
1	Максимальна підсумкова семестрова модульна оцінка	60	-	-

	(МС)			
2	Максимальні підсумкові оцінки за змістовими модулями (ММ)		30	30
3	Фактична кількість балів, отриманих студентом за видами поточного контролю (<i>приклад</i>) (ФБ)		75	100
4	Підсумкові фактичні оцінки студента за змістовими модулями $M = \text{ФБ} / \text{МВ} * \text{ММ}$		28	27
5	Підсумкова семестрова модульна оцінка студента $C = M_1 + M_2 + M_3$		55	
6	Екзаменаційна рейтингова оцінка студента (Е)	40	31	
7	Підсумкова семестрова рейтингова оцінка студента $P = C + E$		96/В	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

На заняттях і під час самостійної роботи використовуються:

- Опорні конспекти лекцій.
- Навчальні посібники.
- Робоча навчальна програма.
- Засоби підсумкового контролю (тестування в Moodle, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).
- Презентації.

14. Рекомендована література

Основна

Аквінський Тома. Коментарі до Арістотелевої «Політики» / [пер. з латини О.Кислюка; Передм. В. Котусенка]. – К.: Основи, 2000. – 794 с.

Аристотель. Сочинения в четырех томах. Том 4. / [пер. с древнегреч.; Общ. Ред. А. И. Доватура]. – М.: Мысль, 1983. – 830 с. – (Филос. Наследие. Т. 90).

Арістотель. Політика / [пер. з давньогр. та передм. О.Кислюка]. – К.: Основи, 2000. – 239 с.

Арістотель. Нікомахова етика / [пер. з давньогр. Віктор Ставнюк]. – К.: «Аквілон - Плюс», 2002. – 480 с.

Беседы и суждения Конфуция. – СПб.: ООО «Издательство «Кристалл»», 1999. – 1120 с., ил. – (Б-ка мировой лит.)

Гегель, Г. В. Ф. Феноменологія духу / [з нім. пер. П.Тарашук; наук. ред. пер. Ю.Кушаков]. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – 548 с.

Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века (в поисках практико-ориентированных образовательных концепций) / Б. С. Гершунский. – М.: Изд-во «Совершенство», 1998. – 608 с.

Гессен С. И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию / [отв. ред. и сост. П.В. Алексеев]. – М.: «Школа-Пресс», 1995. – 448 с.

Гадамер Ганс-Георг. Истина і метод / Г.-Г. Гадамер [пер. з нім.] – К.: Юніверс, 2000. Т.І: Герменевтика І: Основи філософ. герменевтики. – 464 с. – Бібліогр.: 1с.

Гізель І. Метафізичний трактат / І. Гізель // Зерцало богослов'ї. Український культурологічний альманах «Хроніка». – 2000. – С. 287 – 304.

Драйден Г., Вос Дж. Революція в навчанні / Г. Драйден, Дж. Вос.; [перекл. з англ. М.Олійник]. – Львів: Літопис, 2005. – 542 с.

Д'юї Джон. Демократія і освіта / Дж. Д'юї. – Львів: Літопис, 2003. – 294 с.

Дао де цзин / [пер. с кит. доктора философ. Наук Ян Хин-шуна]. – Изд. 2-е, доп. и испр. Алматы: Жети жагы, 2004. – 104 с.

Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов / АН СССР, Ин-т философии; Общ. ред. и вступит. статья А.Ф. Лосева. – М.: Мысль, 1979. – С. 69 – 76.

Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; [гол. ред. В. Г. Кремень]. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

Ідея Університету: Антологія / Упоряд.: М.Зубрицька, Н. Бабалик, З. Рибчинська; відп. ред. М.Зубрицька. – Львів: Літопис, 2002. – 304 с.: іл.

Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Упоряд. О. О. Любар; За ред. В. Г. Кременя. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 766 с. – (Вища освіта XXI століття).

Кант І. Спор факультетов [Електронний ресурс] / І. Кант. – Цифрова бібліотека по філософії. – С. 313 – 348. – Режим доступу:

<http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000504/index.shtml>

Кант І. Критика чистого розуму / І. Кант; [пер. з нім. І. Бурковського]. – К.: Юніверс, 2000. – С. 407 – 482.

Кант І. Ответ на вопрос: Что такое просвещение? / І. Кант // Сочинения в восьми томах. – М.: Чоро, 1994. – Т.8. – С. 29 – 37. – Електронний депозитарій Київського університету імені Бориса Грінченка.

Квіск М. Університет і держава: вивчення глобальних трансформацій / М. Квіск; [пер.з англ. Т. Цимбала]. – К.: Таксон, 2009. – 380 с. – Бібліогр.: С. 319 – 371.

Коменский Я. А., Локк Д., Руссо Ж.-Ж., Песталоцци И. Г. Педагогическое наследие / Сост. В. М. Кларин, А. Н. Джуринский. – М.: Педагогика, 1988 – 416 с. – (Б-ка учителя).

Кремень В. Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум. Національне і глобальне: економіка, культура, освіта / В. Г. Кремень. – К.: Грамота, 2007. – 576 с.

Кремень В. Г., Ільїн В. В. Синергетика в освіті: контекст людиноцентризму : монографія / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн; [Національна академія педагогічних наук України]. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 368 с.

Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина XIX – XX ст.) : Хрестоматія / Упоряд.: Л.Д. Березівська та ін. – К.: Наук. світ, 2003. – 418 с.

Мюллер Макс. Шесть систем индийской философии / Макс Мюллер; [пер. с англ.]. – М.: Искусство, 1995. – 448 с.

Ньюмен Дж. Г. Идея Университета / Дж. Г. Ньюмен; [пер. с англ. С. Б. Бенедиктова; под общ. ред. М. А. Гусаковского]. – Минск: БГУ, 2006. – 208 с. – Електронний репозитарій Київського університету імені Бориса Грінченка.

Огнев'юк В. О. Багатомірна людина. Епоха трансформацій. Освіта / В. О. Огнев'юк // Розвиток особистості в умовах трансформаційного суспільства : матер. Міжнарод. наук.-практ. конф., 13 груд. 2012 року / М-во осв. і науки, молоді та спорту України, Київ. ун-т ім. Б Грінченка, Благод. фонд сприян. розв. осв. ім. Б. Грінченка ; [редкол.: В. О. Огнев'юк, Л. Л. Хоружа, О. В. Безпалько, Н. М. Віннікова]. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – 448 с. – С. 7 – 14.

Огнев'юк В. О. Идея освіти [Електронний ресурс] / В. О. Огнев'юк // Освітологічний дискурс. – 2010. – № 1. – Режим доступу: http://www.nbuiv.gov.ua/e-journals/osdys/2010_1/10ovoio.pdf

Огнев'юк В. О. Філософія освіти та її місце в структурі наукових досліджень феномену освіти / В.О.Огнев'юк // Науково-методичний журнал «Шлях освіти». – 2009. – №4 (54). – С. 2 – 6.

Огнев'юк В. О. Шкільна освіта у контексті семи еволюційних поступів [Електронний ресурс] // Освітологічний дискурс. – 2011. – № 2 (4). – Режим доступу: http://innovations.kubg.edu.ua/ENFV/2011_2/11ovosep.pdf

Огнев'юк В. О. Криза – момент істини для університетської освіти. // Науково – практичне видання «Вища школа». – 2009р. – №11. – С. 5 – 17.

Огнев'юк В. О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. – К.: Знання України, 2003. – 450 с.

Ортега-и-Гассет Х. Миссия Университета / Х. Ортега-и-Гассет; [пер. с исп. М. Н. Голубевой; ред. перевода А. М. Корбут; под. общ. ред. М. А. Гусуковского]. – Минск: БГУ, 2005. – 104 с. – Електронний репозитарій Київського університету імені Бориса Грінченка.

Павловський Кшиштоф. Трансформації вищої освіти в ХХІ столітті: польський погляд / Кшиштоф Павловський. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент – освіти в Україні», 2005. – 230 с.

Пелікан Я. Идея Университета / Я. Пелікан; [пер. з англ.]. – К.: Дух і літера, 2009. – 306 с.

Платон. Держава / Платон; [пер. з давньогр. Д. Коваль]. – К.: Основи, 2000. – 355 с.

Платон. Діалоги / Платон; [пер. з давньогр.]. – К.: Основи, 1999. – 395 с.

Поляков М. В., Савчук В. С. Класичний університет: еволюція, сучасний стан, перспективи / М. В. Поляков, В. С. Савчук. – К.: Генеза, 2004. – 416 с.

Прокопович Ф. Речь о заслугах наук, приравняваемых к заслугам оружия / Ф. Прокопович / Антология педагогической мысли Украинской ССР / сост. Н. П. Калениченко. – М.: Педагогика, 1988. – С.128 – 135.

Прокопович Ф. Суть, походження та види почуттів // Ф. Прокопович / Там само. – С. 310 – 315.

Радхакришнан С. Индийская философия. Т. II. / С. Радхакришнан. – М.: Академический Проект; Альма Матер, 2008. – 1007 с. – (Концепции).

Ридингс Б. Университет в руинах / Б. Ридингс; [пер. с англ. А. М. Корбута ; под общ. ред. М. А. Гусуковского]. – Минск: БГУ, 2009. – 248 с. – Електронний репозитарій Київського університету імені Бориса Грінченка.

Сакович К. Арістотелівські проблеми. Трактат про душу / Україна: філософський спадок століть / К. Сакович // Український культурологічний альманах «Хроніка». – 2000. – С. 230 – 251.

Святий Августин. Сповідь / Святий Августин; [пер. з латин. Ю.Мушака; Післям. С.Здіорука]. – К.: Основи, 1999. – 319 с.

Сенека Луцій Анней. Моральні листи до Луцілія / Луцій Анней Сенека; [пер. з латин. А.Содомори]. – К.: Основи, 1999. – 603 с.

Сковорода Г. Твори: У 2т. / Г. Сковорода. – К.: АТ «Обереги», 1994. – (Гарвард. б-ка давнього укр. письменства). – Т.1 – 528 с. – Т.2 – 480 с.

Суворов Н. С. Средневековые университеты / Н. С. Суворов. – [2-е издание]. – М.: Либроком, 2012. – 256 с.

Тоффлер Э. Шок будущего / Э. Тоффлер; [пер. с англ.]. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2002. – 557, [3] с.

Україна: філософський спадок століть // Український культурологічний альманах «Хроніка». – 2000.

Університетська автономія. Спеціальний випуск: зб. наук. статей / Упоряд.: С. Квіт, Г. Касьянов, Т. Ярошенко, К. Сігов, Л. Фінберг; Нац. ун-т “Києво-Могилянська Академія” // Дух і літера. – 2009. – № 19.

Ціцерон Марк Тулій. Про державу. Про закони, Про природу богів / Марк Тулій Ціцерон; [пер. з латин. Володимир Литвинов]. – К.: Основи, 1998. – 476 с.

Чжуан-цзы. Ле-цзы. Философское наследие / Том 123: [перевод с кит., вступ. ст. и примеч. В. В. Малявина]. – М.: Мысль, 1995. – 439 с.

Ясперс К. Идея Университета / Карл Ясперс; [пер. с нем. Т. В. Тягуновой; ред. перевода О. Н. Шпарага; под общ. ред. М. А. Гусаковского]. – Минск: БГУ, 2006. – 159 с. – Електронний репозитарій Київського університету імені Бориса Грінченка

Додаткова

Альтбах Ф. Дж. Влияние глобализации на высшее образование / Ф. Дж. Альтбах // Экономика образования. – 2009. – № 2. – С. 83 – 86.

Андрущенко В. П. Роздуми про освіту: Статті, нариси, інтерв'ю / В. П. Андрущенко. – К.: Знання України, 2004. – 804 с.

Андрущенко В. П. Образовательная политика (обзор повестки дня) / В. П. Андрущенко, В. Л. Савельев. – К.: МП «Леся», 2010. – 404 с.

Бердяев Н. А. Самопознание (опыт философской автобиографии) / Н. А. Бердяев. – М.: «Книга», 1991. – 448 с.

Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія В. Ю. Биков. – К.: Атіка, 2009. – 684 с: іл.

Вернадский В. И. Размышления натуралиста: В 2-х кн. / В. И. Вернадский. – М.: Наука, 1975. – Кн. 1: Пространство и время в неживой и живой природе.– 175 с.; / В. И. Вернадский ;[послесловие И. В. Кузнецова и Б. М. Кедрова]. – М.: Наука, 1977. – Кн. 2: Научная мысль как планетарное явление. –191 с.

Волинка Г. І. Філософія Стародавності і середньовіччя в освітньому контексті: Навч. посібник / Г. І. Волинка. – К.: Вища школа, 2005. – 544 с.

Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку / Герман Дейлі. – К.: Інтел-сфера, 2002. – 312 с.

Джеймс У. Что такое прагматизм? / У. Джеймс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://marsexh.ru/pragmatik.html>

Дзвінчук Д. І. Розвиток освіти як суспільної цінності: історико-філософський дискурс / Д. І. Дзвінчук // Розвиток сучасної освіти: освітологічні наглови: наук. пр. – К., 2011. – 152 с.

Дюркгейм Э. Социология образования / Э. Дюркгейм ; [под ред. В. С. Собкина и В. Я. Нечаева]. – М.: ИНТОР, 1996. – 234 с.

Кастельс М. Становление общества сетевых структур / М. Кастельс // Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология / под ред. В. Л. Иноземцева. – М. : Academia, 1999. – 640 с.

Ковалева Т. Тьюторство – институализация новой профессии в российской школе [Електронний ресурс] // Освітологічний дискурс. – 2011. – № 2 (4). – Режим доступу: http://innovations.kubg.edu.ua/ENFV/2011_2/11ktmprs.pdf

Лутай В. Розробка сучасної філософії освіти на засадах синергетики / В. Лутай // Вища освіта України. – 2009. – № 1. – С. 33 – 35.

Мамардашвили М. К. Вильнюские лекции по социальной философии. (Опыт физической метафизики). – СПб.: Азбука, Азбука – Атиус, 2012. – 320 с.

Мамардашвили М. К. Стрела познания. Набросок естественноисторической гносеологии / М. К. Мамардашвили ; ред.: Ю. П. Сенокосов, М. К. Мамардашвили – М. : Языки славянской культуры, 1996. – 304 с.

Менегетти А. Система и личность. Часть 1. Глава 15. Учитель – кто он? / А. Менегетти / Пер. с итальянского ННБФ «Онтопсихология». – Изд. 2-е, исправл. и дополн.. – М.: ННБФ «Онтопсихология, 2007. – 352 с. – С. 177 – 183.

Нюттен Ж. Мотивация, действие и перспектива будущего / Ж. Нюттен ; под ред. Д. А. Леонтьева. – М. : Смысл, 2004. – 608 с.

Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О. Освітологія – науковий напрям інтегрованого дослідження сфери освіти / В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоєва // Рідна шк. : щомісяч. наук.-пед. журн. – № 4-5 (988-989), квітень-травень, 2012. – 80 с. – С. 44 – 51.

Освітологія: витоки наукового напрямку: Монографія / за ред. В. О. Огнев'юка; авт. кол.: В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоєва, Л. Л. Хоружа, І. В. Соколова, О. М. Кузьменко, О. О. Мороз. – К.: ВП «Едельвейс», 2012. – 336 с.

Розвиток сучасної освіти: освітологічні наголоси: наукове видання за матеріалами першої Всеукр. наук.-практ. конференції «Освітологія – науковий напрям інтегрованого пізнання освіти»; Авт. кол.: В. Г. Кремень, О. В. Сухомлинська, І. Д. Бех, В. О. Огнев'юк, В. М. Ткаченко, П. Ю. Саух, Д. І. Дзвінчук, С. О. Сисоєва, І. В. Соколова. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. – 152 с.

Сисоєва С. О. Освіта як об'єкт дослідження / С. О. Сисоєва // Шлях освіти: науково-методичний журнал. – К.: Міністерство освіти і науки України, Національна академія педагогічних наук України, Асоціація працівників гімназій і ліцеїв України. – 2011. – № 2. – 48 с. – С. 5 – 11.

Смирнов В. Т. Человеческий капитал: содержание и виды, оценка и стимулирование: монография / В. Т.Смирнов, И. В.Сошников, В. И. Романчин, И. В. Скоблякова ; [под ред. д.э.н., профессора В. Т. Смирнова]. – М.: Машиностроение-1, Орел: ОрелГТУ, 2005. – 513 с.

Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество / П. А. Сорокин; [пер. с англ.; общ. ред., сост. и предисл. А. Ю. Согамонов]. – М.: Политиздат, 1992 – 543 с.

Тоффлер Э. Третья волна. Глава 9. Индуст-реальность. Принцип прогресса [Електронний ресурс] / Э. Тоффлер. – Електронний репозитарій Київського університету імені Бориса Грінченка.

Уваров А. Ю. Индивидуализация образовательной работы: ключевые составляющие трансформации школы. Школа будущего сегодня // Освітологічний дискурс. – 2011. – № 2 (4). – Режим доступу: http://innovations.kubg.edu.ua/ENFV/2011_2/11uausts.pdf

Уэбстер Ф. Теории информационного общества. Часть 1. Идея информационного общества [Електронний ресурс] / Ф. Уэбстер. – Цифровая библиотека по философии. – Режим доступу:

<http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000690/index.shtml>

Финк Е. Основные феномены человеческого бытия / Е. Финк. – М.: Директ-Медиа, 2009. – 93 с.

Фрейре П. Образование как практика освобождения / П. Фрейре – М.: Просвещение, 2006. – 253 с.

Фрейре П. Педагогіка свободи. Етика, демократія і громадянська мужність / П. Фрейре ; [пер. з англ.]. – К.: «КМ Академія», 2004.

Фуллан М. Сили змін: Вимірювання глибини освітніх реформ / М. Фуллан ; [пер. з англ. Галина і Роман Шиян]. – Л. : Літопис, 2000 – 272 с.

Шпенглер О. Закат Европы. Образ и действительность / О. Шпенглер ; [авт. вступит. статьи А. П. Дубнов, авт. комментариев Ю. П. Бубенков и А. П. Дубнов]. – Новосибирск: ВО «Наука», 1993. – 592 с.

Ясперс К. Смысл и назначение истории / К. Ясперс ; [пер. с нем.]. – М.: Политиздат, 1991. – 527 с. – (Мыслители XX в.).